

Pels camins d'un somni *

Per Nuri Freixes Comas

Capítol 1

Hem vaig despertar amb el murmur de les seves veus que no entenia; eren quatre noies d'uns setze o disset anys. Es van asseure en els seients que hi havia al costat meu en el vagó del tren que feia el trajecte des de Churchill, a la badia de Hudson, fins a Winnipeg la capital de la província de Manitoba al cor del Canadà. Una d'elles portava als braços una criatura de poc més d'un any. No paraven de parlar i riure. Mentre una treia un pint d'ungles i el mostrava a les altres, el nen gemegava i la que el portava als braços, arromangant-se el jersei, li va donar el pit tot fent-li carantoines sense perdre's res dels comentaris de les seves amigues.

Havien pujat en un dels baixadors de la línia de tren que travessa les amples bosquíries del bucle canadenc i es dirigien a Thompson que és la primera ciutat que es troba a set-cents quilòmetres de Churchill, cap el sud. No sabia dir si parlaven Cree, Dakota, Mètis o qualsevol de les vuit llengües que corresponen a les vuit primeres nacions o grups aborígens que habiten escampats per aquella regió. Però a part de que una portes el seu fill en braços i una altra estés encinta de sis mesos, la seva frescor i alegria era, a la vegada, tan igual i tan diferent d'un grupet de noies adolescents de la nostra terra! Uns seients més endarrere, l'àvia de la criatura, una dona que trentjava, de tant en tant li guardava el nen una estoneta i li tornava de seguida; aquella criatura era competència de la seva mare de setze anys.

Feia tres dies que jo viatjava en aquell tren que els hi pertanyia i ja m'havia acostumat a la companyia de la gent índia. Els hi havia après confiança fumant amb ells al bar del tren; un bar amb taules i cadires i vidres glaçats de color rosa decorats amb flors i ocells, semblant als bars dels trens que havia vist en pel·lícules de cowboys. Allí vaig conèixer al Justin, un xicot mètis molt simpàtic de pèl castanya clar que treballava en una central elèctrica en el poblat de Guillan. També havia ofert un cigarret a la Dolores i el seu marit, una parella d'indis grans que em somreien amb la cara colrada pel fred i el sol quan convidant-me a seure a la seva taula, s'esforçaven en conversar i saber de mi. En una altra estona un home indi em besava la mà i m'oferia la seva amistat. I en el trajecte d'anada també vaig acompanyar la Sara, una dona inuit, a baixar a caminar en una estació plena d'homes enfangats per la neu i el glaç, en plena fosca nit en una parada d'aprovisionament del tren; amb ella vaig poder parlar molt amb el meu anglès més aviat minso, però ens vam entendre.

Tots ells al ritme d'un tren sotraguejant, van fer esvair l'inconscient refús que jo havia sentit tres dies abans, quan d'estació en estació, els nadius d'aquelles terres s'anaven ensenyorint dels vagons mentre, al seu pas, deixaven el rastre del fang, el gel, la neu, el fum i la cervesa. I per aixó, perquè els havia anat coneixent, em va estranyar que el Toni D., un portuguès propietari del restaurant que havia dinat a Churchill que també viatjava per negocis, em fes prendre precaucions per evitar un possible robatori de la càmera de fotos o d'altres pertinències que jo ja deixava tranquil·lament al meu lloc quan em movia. Ell em va recordar tant els perjudicis amb els immigrants en la situació del nostre país amb! La única diferència és que allà al Canadà, els immigrants no son els indis Cree, dakota, Mètis i demés, sinó que l'immigrant de debò és el Toni D. i els altres europeus que de mica en mica s'han fet el país seu ofegant subtilment els primers pobladors per una banda i, des de fa uns anys, a la nova immigració per l'altra. No li vaig fer gaire cas, però mentre amb tota aquella gent jo seguia bescanviant ara un cigarret negre cubà per un ros canadenc, ara un somriure per un gest d'hospitalitat o una paraula per una estona de companyia, no podia deixar de donar tombs a les forces de poder que aniquilen pobles i cultures, erigint-se en promotores del benestar i del progrés per a tothom. I em preguntava si el què és bé i progrés per la Sara és el mateix que per a mi? I la Dolores que vivia en una cabana al mig dels boscos que encara no havien desforestat les companyies elèctriques o del gas, necessitava o volia el que jo sembla que necessito? I els joves companys de les quatre noies, mares als setze anys, volien renunciar a la seva cultura basada en la interacció amb la natura?

La Sara, que vivia a Churchill on no hi arriba la carretera, m'havia dit: "No la volem la carretera!, no la necessitem; si que ens cal un bon hospital i metges i l'escola". A Churchill havia pogut veure el nou hospital i m'havia sentit a gust al "centre cívic" que diríem aquí i havia trepitjat els carrers coberts de neu, i el mar glaçat i, a "La casa dels esquimals" havia descobert el seu art fet d'escultures bellíssimes de pedra, marbre i os que parlen d'homes i dones pescant, caçant, treballant la pell i vivint en plena harmonia amb la natura. I havia conegut una mica més d'aquella gent que sense ells saber-ho es feien amb un racó del meu cor. M'indignà, dies després, llegir als diaris que els polítics "civilitzats" del sud, en alguna de les províncies, encara avui els hi compraven els vots a canvi de tones d'alcohol.

Pels camins d'un somni *

Per Nuri Freixes Comas

Capítol 1

“La seva situació no es pas dolenta” em deia el Toni D. mentre em convidava a un esplèndid esmorçar al bar del tren abans d'acomiar-se, “els indis reben ajudes i subsidis del Govern Federal del Canadà”. És clar que fa uns quants anys els hi van prendre la seva terra, i com a mínim a Manitoba no els tenen concentrats en reserves com a Ontario, el Quèbec o la Columbia Britànica. A més, tenen les seves pròpies lleis, encara que amb bastants limitacions imposades; poden caçar un ós a l'any per família! La sensació que tenia, mentre m'acabava l'ou ferrat amb patates, llonganissa i torrades amb mantega i melmelada, era d'ensarronada subtilment civilitzada; els hi permeten molt poc a canvi de molt. El que rebia dels europeus d'origen és el principi de que la cultura “occidental” és el bo i millor i que de mica en mica, aniran diluint el que és específic de les cultures genuïnes i conservaran d'elles només, allò que els hi pugui representar un benefici, essencialment econòmic.

Tanmateix, em vaig alegrar de saber que després de moltes lluites, reivindicacions i negociacions, avui, ja hi ha al Canadà un Ministeri per els afers del Indis i del Nord, i és percepció un inici de reconeixement de la seva cultura, de l'art especialment, i en algunes zones s'ha començat a ensenyar als infants la llengua pròpia que s'estava perdent, intentant recuperar-la de la poca gent gran que encara avui la parla. I sortosament, pobles com els Inuit, els que nosaltres coneixem per esquimals, i que ocupen una gran extensió de terra ja dins del Cercle Polar Àrtic, han lluitat durant vint anys per remuntar el sotmeti-me'n i vassallatge a que se'ls havia reduït, aconseguint finalment la seva pròpia nació, NUNAVUT (la nostra terra) amb el seu govern, el seu parlament, i representació a les institucions federals. També a Manitoba, els Mètis han pogut crear el Consell Nacional dels Mètis (MNC) que agrupa diverses comunitats índies de diverses províncies, amb els objectius de preservar la seva llengua i cultura i defensar els seus drets. Un somni de poques persones que al cap dels anys esdevé una realitat per a molts i porta una esperança de reeiximent als diversos pobles que no pertanyen a l'estendard occidental.

No ho tenen gens fàcil, han estat molts anys de destrucció subtil dels seus pobles, de menyspreu sostingut de la seva gent, de canvi de costums sense cap consideració. Però com deia John Amagoalik un dels fundadors de Nunavut l'any 1977 “ Cal que tinguem somnis” I afegia més endavant enfront del dilema pertorbador i angoixant que se'ls presentava entre passar a formar part dels llibres d'història o seguir existint com a poble. “La voluntat de sobreviure la tenim. No necessitem de la pietat, de l'ajuda pública, del paternalisme i del colonialisme que ens ha inundat aquests últims anys. El que cal que fem és ensenyar als nostres infants la seva llengua materna... Els ancians tenen que recordar i fer-nos de guies” Alguns li deien que estava boig I ell responia “quin mal hi ha en somniar? , de vegades els somnis es realitzen si hom hi creu amb totes les seves forces” ** Així era el començament d'un somni. Avui aquell somni s'està fent realitat.

Aquell tren amb bar-restaurant de pel·lícula de cowboys m'havia apropat a aquella realitat i ara me n'estava allunyant. A mida que anàvem dient adéu a la neu, als boscos i als camps enfangats, i saludàvem les planes sembrades i els llacs de postal del sud, els vagons del tren emmudien. En despertar a la última matinada en el tren de Churchill, en el lloc que omplien les noies, la Dolores, el Justin, la Sara, només hi havia el silenci. Winnipeg era a dues hores. El meu somni, agafar un bitllet i retornar en direcció al Gran Nord.

- * Article publicat a la revista VENT de SERÉ d'Alforja. Hivern 2002
- ** ANNICK COJEAN: “Cap au Gran Nord” Editions du Seuil, mars 1999